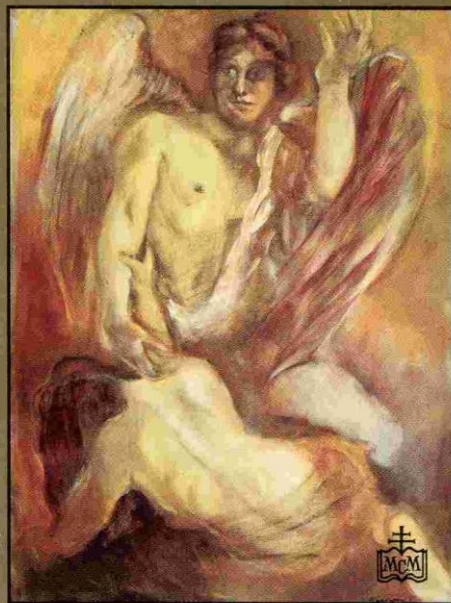

Sv. Tomáš Akvinský

Výklad modliteb

SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ
VÝKLAD MODLITEB

1993

Výklad Modlitby Páně čili "Otčenáš"

Úvod

I

1. Modlitba Páně přední místo mezi ostatními modlitbami.

Vždyť má pět vynikajících vlastností, které se vyžadují při modlitbě. Modlitba má totiž být bezpečná, opravdová, uspořádaná, zbožná a pokorná.

2. **Má být bezpečná**, abychom s důvěrou přistupovali k trůnu jeho milosti, jak se uvádí v Listu Židům, (Zd 4,16) a vycházet z pevné víry, jak píše sv.Jakub: "*Jen se musí prosit s důvěrou a nic nepochybovat!*" (Jk 1,6) Tato modlitba je zajisté nejbezpečnější; neboť nám ji uložil náš Přímlovce, který je nejmoudřejší prosebník; v Něm podle Písma "*jsou poklady moudrosti a poznání*", jak se uvádí v listu Kolosanům. (KoL 2,3) O něm také praví sv. Jan: "*Máme Přímlovce u Otce: Ježíše Krista spravedlivého*". (1 J 2,1) Proto také praví sv.Cyprián v dílku *O modlitbě*: "*Poněvadž máme Krista, Přímlovce za naše hříchy u Otce, prosíme-li za své viny, přednášejme slova našeho Přímlovce*". Dále ještě bezpečnější se jeví tato modlitba proto, že Ten, který s Otcem modlitbu vyslyší, naučil nás modlit se podle slov Žalmu: "*Až mě bude volat, odpovím mu*". (Z 91,15) Proto praví sv.Cyprián: "*Přátelská, milá a zbožná je modlitba, v níž prosíme Pána jeho vlastními slovy*". Proto nikdo neopouští od této modlitby bez užitku, neboť se jí odpouštějí časné hříchy, jak praví sv.Augustin.

3. Naše **modlitba má být opravdová**, aby modlící se prosil o dobro, která jsou mu prospěšná. Neboť sv.Jan Damašský praví: "*Modlitba je prosba Pána o věci, o které se patří prosit*". Mnohdy nebývá modlitba vyslyšena, když v ní prosíme o věci, o které se nepatří prosit: "*A i když prosíte, nic nedostáváte, protože prosíte špatně*". (Jak 4,3) Avšak je velmi obtížné vědět, o co se patří prosit, co se má žádat. Neboť o co hodí prosit v modlitbě, to můžeme patřičně žádat. A proto praví Apoštol: "*Vždyť ani nevíme, oč se máme vhodně modlit*". (RIM 8,26) Sám Kristus je nám zde učitelem, neboť On nás učí, o co se máme modlit. Proto Mu učedníci řekli: "*Pane, nauč nás modlit se*". (Lk. 11,1) Nejsprávněji tedy prosíme o ty věci, o které nás On naučil modlit se. Proto píše sv.Augustin: "*Když se tedy patřičně a vlastně modlíme, nevyjadřujeme nic jiného, než to, co je v Modlitbě Páně*".

4. **Modlitba má být také uspořádaná**, jako naše žádost, protože modlitba je jejím mluvčím. A tato vlastní uspořádanost modlitby vyžaduje, abychom dávali přednost - jak v žádosti, tak v modlitbě - duchovním věcem před tělesnými, a nebeským před pozemskými, podle slov: "*Hledejte nejprve Boží království a jeho spravedlnost, a toto všechno vám bude dáno navíc*". (Mt 6,32) Také nám uložil Pán zachovávat v té modlitbě; v ní přece napřed prosíme o věci nebeské, a teprve potom o věci pozemské.

5. **Modlitba má být zbožná**, poněvadž tuk zbožnosti způsobuje, že oběť modlitby bude Bohem přijata dle slov žalmu: "*V tvém jménu pozvedám dlaně. Má duše se sytí nejučtější stravou*". (Z 63,5-6) Modlitba však bývá oslabena rozvlácností, a proto nás Pán učí, abychom se

vystříhali rozvlácnosti modlitby, když praví: "Když se modlíte, nebuďte přitom povídaví". (Mt 6,7) A sv. Augustin píše Probo: "Ať není v modlitbě mnoho slov, avšak trvá-li věrlá touha, nemají chybět četné prosby." Proto také Pán uložil tuto modlitbu krátkou.

6. Zbožnost pak povstává z lásky k Bohu a bližnímu - jedna i druhá se projevuje v té modlitbě. Chceme-li totiž projevit lásku k Bohu, voláme k němu "Otče"; máme-li prokázat lásku k bližnímu, modlíme se spolu za všechny, když říkáme: "Otče náš...a odpusť nám naše viny - k tomu nás vede láska k bližnímu.

7. **Modlitba má být pokorná**, podle toho, co je uvedeno v Žalmu: "Shlédl k modlitbě ponížených"; (Z 102,18) u sv. Lukáše o farizeu a celníkovi, (Lk 18,9-14) a v knize Judit: "Líbila se ti vždy modlitba ponížených a tichých". (JUD 9,16) A tato pokora se uchovává i v této modlitbě. Pravá pokora totiž spočívá v tom, že nikdy nic nepřipisuje svým silám, nýbrž všechno očekává od Boží všemohoucnosti.

II

Kromě toho uvaž, že **modlitba přináší trojí dobro**.

Za prvé je účinným a užitečným prostředkem proti zlu, neboť nás zbavuje spáchaných hříchů: "Ty jsi ze mne sňal nepravost, hřích můj. Proto ať se každý věrný k Tobě modlí". (Z 32,5-6) Tak se modlil lotr na kříži a dosáhl odpuštění hříchů, poněvadž mu Ježíš řekl: "Dnes budeš se mnou v ráji." (Lk 23,43) Tak se modlil i celník a "vrátil se domů ospravedlněn". (Lk 18, 14)

Modlitba také zbavuje obav z příštích hříchů, jakož i trápení a zármutku. "Vede se někomu z nás špatně? Ať se modlí!" (Jak 5,13)

Rovněž zbavuje pronásledování a nepřátel. "Osočují mě za moji lásku, zatímco se modlím". (Z 109,4)

8. **Za druhé účinně a s užitkem pomáhá, aby se splnily všechny žádosti**: "Všechno, oč v modlitbě prosíte, věrte, že to zcela jistě dostanete". (Mk 11,24) A pokud nebyváme vyslyšeni, je tomu tak proto, že se modlíme nedbale: "Je třeba stále se modlit a neochabovat" (Lk 18,1); nebo proto, že se nemodlíme o to, co je k naší spáse prospěšnější, jak uvádí sv. Augustin: "Bůh je dobrý, poněvadž nám často nedává to, o co žádáme, aby nám dal to, co bychom měli spíše chtít."

Stejnou myšlenku shledáváme u sv. Pavla, který třikrát prosil, aby od něho odejmul osten, a nebyl vyslyšen. 9. **Za třetí modlitba je užitečná, protože nás činí Bohu bližšími**: "Jako kadidlo ať míří má modlitba k tobě!" (Z 141,2)

Otče náš

10. **Říkáme tedy Otče**. Sleduj zde **dvojí způsob, v jakém totiž je Bůh naším otcem, a čím jsme mu povinni z toho důvodu, že je naším Otcem**.

Nazývá se Otcem s ohledem na zvláštní způsob, jakým nás stvořil: poněvadž nás stvořil ke svému obrazu a podobě, a těmi dvěma vlastnosti neobdařil jiné tvory nižší: "Cožpak on není tvůj Otec? On tě učinil a stvořil tě". (Dt 32,6)

Rovněž je nazýván Otcem z důvodu způsobu, jakým nás řídí. Neboť ačkoli řídí všechno, nás řídí - jako pány, ostatní tvory - jako služebníky. "Tvá prozřetelnost, Otče, (všechno) řídí". (MDR 14,3) "Zacházíš s námi s velkou shovívavostí". (MDR 12,8)

Rovněž je Otcem z důvodu vyvolení: ostatním tvorům totiž dal jakoby drobné dary, ale nám dědictví, poněvadž jsme děti, a jestliže jsme děti, tedy také dědicové: "Nedostalo se vám přece od Duchu daru, jaký patří k otrockému stavu, že byste museli zase znova žít ve strachu. Dostali jste však dar, který přísluší stavu těch, kdo byli přijati za vlastní, a proto můžeme volat: 'Abba, Otče!'" (RIM 8,15)

11. Poněvadž On je Otcem, **jsme mu zavázáni čtyřmi věcmi**:

Nejprve úctou: "Jsem-li Otec, kde je úcta ke mně?" (MAL 1,6) Tato úcta spočívá v třech věcech: v Boží chvále: "Kdo obětuje oběť chvály, ten mne uctí" (Z 50,23) - která má být nejen v ústech, nýbrž také v srdci: "Tento lid se ke mně přibližuje ústy, ale svým srdcem se ode mne vzdaluje"; (Iz 29,13) v čistotě vlastního těla: "oslavujte Boha tělem svým"; (I KOR 6,20) ve spravedlivém posuzování bližního: "Královská moc miluje soud". (Z 99,4)

12. **Za druhé jsme povinni následovat Ho**, poněvadž je Otcem: "Budeš mě nazývat Otcem, a nebudeš se ode mne odvracet." (JR 3,19) To se splní **trojím způsobem**: **LÁSKOU**: "Napodobujte Boha

jako jeho milované děti a žijte v lásce" (Ef 5,1-2) - ta láska má být v našich srdcích; **MILOSRDENSTVÍM** - láska má být spojena s milosrdenstvím: "Bud'te milosrdní"; (Lk 6,36) a to se má projevit skutkem; **DOKONALOSTÍ** - poněvadž láska a milosrdenství mají být dokonalé: "Bud'te dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec." (Mt 5,48)

13. **Za třetí** jsme Mu povinni **poslušností**: "Mnohem spíše se máme podřizovat Otci naší duše"; (Zid 5,9) a to z **trojího důvodu**. **Předně jako Pánu**, neboť jedině On je Pánem: "Poslušně budeme konat všechno, o čem Hospodin mluvil". (Ex 24,7) **Za druhé pro příklad**, poněvadž pravý Syn "byl poslušný (Otcí) až k smrti." (FLP 2,8) **Za třetí pro užitek**: "Vyslechni modlitby lidu svého obráceného". (2 PA 6,21)

14. **Za čtvrté** jsme Mu povinni **trpělivostí** v utrpeních: "Neodvrhuj, můj synu, Hospodinovo kárání, neboť koho Pán miluje, trestá; jako otec syna". (PR 3,11-12)

Náš

15. Z toho, že říkáme **Otče náš**, vyplývá, že jsme bližním povinni **dvojím**. **Za prvé LÁSKOU** - jsou našimi bratry, neboť jsou všichni syny Božími: "Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, jak může milovat Boha, kterého nevidí?" (1 J 4,20) **Za druhé ÚCTOU** - jsou syny Božími: "Což nemáme my všichni jednoho Otce? Což nás nestvořil jediný Bůh? Proč jsme vůči sobě věrolomní?" (MAL 2,10) "V uctivosti předcházejte jeden druhého". (RIM 12,10) Naplnění toho všeho nám přináší ovoce, poněvadž On "se stal pro ty, kteří ho poslouchají, příčinou věčné spásy". (ZID 5,9)

Jenž jsi na nebesích

16. Mezi jiným, **co je třeba pro modlíciho**, mnoho znamená **důvěra**: "Jen se musí prosit s důvěrou a nic nepochybovat!" (Jak 1,6) Proto Pán učící nás, jak se patří modlit, předesílá, z čeho u nás **povstává důvěra**: totiž z **dobrotivosti Otce**. Proto se praví **Otče náš**, podle slov: "Jestliže tedy vy, třebaže jste zlí, umíte dávat svým dětem dobré věci, čím spíše nebeský Otec dá Duchu svatého těm, kdo ho prosí!" (Lk 11,13) A z **velikosti moci**: proto se říká: **Jenž jsi na nebesích**. Proto je psáno: "Pozvedám své oči k tobě, jenž v nebesích trůníš". (Z 123,1)

17. **Jenž jsi na nebesích** - ta slova se mohou vztahovat k **trojímu**: **Předně k přípravě modlíciho se**, neboť se praví: "Před modlitbou připrav duši svou", (SIR 18,23) aby bylo jasné, že slovy **na nebesích** se rozumí **v nebeské slávě**, podle oněch slov: "čeká vás v nebi velká odměna". (Mt 5,12)

Tato příprava se má dít následováním nebeských věcí, neboť syn má následovat otce. Proto se praví: "My jsme na sobě nesli podobnost s tím člověkem, který pocházel ze země. Stejně tak ponese i podobnost s tím, který je z nebe". (I KOR 15,40)

Příprava k modlitbě se děje rozjímáním nebeských věcí, poněvadž lidé obvykle obracejí své myšlení tam, kde je jejich otec, a kde se nalézá vše, co milují, podle slov: "Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce". (Mt 6,21) Proto říká Apoštol: "My máme svou vlast v nebi". (Ef 3,20)

Nakonec se příprava k modlitbě děje touhou po nebeských věcech, abychom Toho, který je na nebesích, prosili nikoli o něco jiného, ale o nebeské věci, podle slov: "Usilujte o to, co pochází shůry, kde je Kristus". (KOL 3,1)

18. **Za druhé**, slova **jenž jsi na nebesích** mohou se týkat toho, že nás **Bůh uslyší**, neboť On je nám nablízku. Slovům **jenž jsi na nebesích** rozumíme **který jsi ve svatých**, v nichž Bůh přebývá, podle slov: "Ty jsi, Hospodine, uprostřed nás". (JER 14,9) Vždyť svatí se nazývají nebem, podle slov: "Nebesa vypravují o Boží slávě". (Z 19,1) Bůh však přebývá ve svatých **vírou**: "aby Kristus skrze víru přebýval ve vašem srdci"; (Ef 3,17) **láskou**: "Kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm"; (1 J 4,16) **plněním přikázání**: "Miluje-li mě kdo, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat, a přijdeme k němu, a učiníme si u něho příbytek". (J 14,23)

19. **Za třetí**, slova **jenž jsi na nebesích** se mohou vztahovat k tomu, že nás **Všemohoucí opravdu vyslyší**. Takže nebesy rozumíme nebe v hmotném smyslu; ne že by Bůh mohl být omezen tělesným vesmírem: "nebe i nebesa nebes nemohou tě obsáhnout", (1 KR 8,27) ale aby bylo naznačeno, že Bůh svým pohledem proniká (vše), jako ten, kdo shlíží shůry: "Pohleděl ze svých svatých výšin", (Z 102,13) a ježto je vznešený ve své moci, podle slov: "Ty však, Hospodine, zůstáváš věčně", (Z 102,13) "a bez konce jsou tvoje léta". (Z 102,28) Totéž bylo uvedeno o Kristu: "Jeho trůn po všechny dny nebes". (Z 89,30) A Filozof praví v díle *O nebi*, že z důvodu neměnnosti nebe všichni uznávají, že je sídlem duchů. (ARISTOTÉLES, I DE CAELO ET MUNDI)

20. Slova modlitby *jenž jsi na nebesích*, vzbuzují v nás důvěru z trojího důvodu, když totiž myslíme na **všemohoucnost Boží** a **dobrotivost Toho**, jehož prosíme, a na **vhodnost prosby**.

Neboť moc Toho, jehož prosíme, se nám ukazuje samotným faktem, že slovem *nebesa* rozumíme hmotný vesmír. A třebaže On není omezen hmotným místem, neboť je psáno: "*Nenaplňuji snad nebe i zemi?*", (JER 23,24) přesto tvrdíme, že je v hmotném vesmíru, abychom naznačili dvě věci: Jeho moc a vznešenost přirozenosti.

21. První je proti těm, kteří tvrdí, že se všechno nutně děje působením vesmírných těles - podle této domněnky je neúčinné prosit Boha o cokoli. To je ale hloupá domněnka, poněvadž o Bohu se patří říci, že je Pánem nebe a hvězd podle Žalmu: "*Hospodin si postavil trůn na nebesích*". (Z 103,19)

22. Druhá zase proti těm, kteří si v modlitbě tvoří a představují tělesné obrazy Boha, a podle toho říkají, že On je v nebesích, aby tím mezi věcmi vnímatelnými smysly vynikla Boží vznešenost, přesahující lidský rozum i touhu. Odtud pochází, že cokoli je možno vymyslet nebo po čemkoli lze toužit, je menší než Bůh. Proto je psáno: "*Bůh je vyvýšený nad naše poznání*", (JOB 36,26) "*Hospodin je vyvýšen nad všemi národy*", (Z 113,4) "*Ke komu připodobníte Boha?*" (IZ 40,18)

23. Boží přízeň se ukazuje, pokud *nebesy* rozumíme svaté. Někteří totiž uváděli, že se pro svou vznešenost nestará o lidské záležitosti. Je třeba více uvážít skutečnost, že je nám nejen blízký, ale navíc je v nás, poněvadž se říká, že je v nebesích čili ve svých svatých, kteří se nazývají nebem podle slov: "*Nebesa vypravují o Boží slávě*", (Z 19,2) "*Ty jsi, Hospodine, uprostřed nás*". (JER 14,9)

24. To poskytuje modlícím se důvěru z dvojího důvodu.

Předně pro Boží blízkost, podle slov: "*Hospodin je blízko všem, kteří volají k Němu*". (Z 145,18) Tedy: "*Když se modlíš, vejdi do své komůrky*", (Mt 6,6) totiž do srdce.

Za druhé pro přimluvu svatých, takže si můžeme vyprosít to, o co žádáme: "*Na koho ze svatých se obrátíš?*" (JOB 5,1) "*Modlete se jeden za druhého, abyste byli uzdraveni*". (JAK 5,16)

25. Náležitost či vhodnost přijímá modlitba ze slov *jenž jsi na nebesích*. Jestliže rozumíme *nebesy* dobra duchovní a věčná, tedy v nich blaženost spočívá ze dvou důvodů.

Předně, poněvadž se tím vzbuzuje naše touha po nebeských věcech. Naše touha má totiž směřovat tam, kde máme Otce, neboť tam je i naše dědictví: "*Usilujte o to, co pochází shůry*", (KOL 3,1) "*dědictví, které nepomine, dědictví skvělé a trvalé; ono na vás čeká v nebi*". (1 PETR 1,4)

Za druhé, poněvadž se tím vzděláváme k nebeskému životu, abychom se připodobnili k nebeskému Otcí, podle slov: "*Jako On jsou i jeho děti*". (1 KOR 15,48) Tyto dvě věci: touha po nebi a život nebeský způsobují, že se modlitba stává náležitou.

Prosba I.

Posvěť se jméno Tvé

26. To je první prosba, ve které žádáme, aby se Jeho Jméno projevilo v nás a námi bylo hlášáno.

Jméno Páně je především obdivuhodné, neboť ve všem stvoření činí divy. Proto také praví Pán: "*V mém jménu budou vyhánět zlé duchy, budou mluvit novými jazyky, hady budou brát do ruky, a vypijí-li něco smrtelně jedovatého, neuškodí jim to*". (Mt 16,17)

27. Za druhé je to Jméno láskyhodné: "*Na celé zemi není lidem dáno žádné jiné jméno, skrze které bychom mohli dojít spásy*". (Sk 4,14) Všichni totiž mají milovat vlastní spásu., Příkladem může být sv. Ignác, který tak miloval Jméno Kristovo, že když císař Traján požadoval, aby se zřekl toho Jména, odpověděl, že není možno vyrvat mu je z úst. A když císař hrozil, že jej dá popravít a z jeho úst odstraní Krista, odpověděl: "*A kdybys ho i vzal z úst, přece jej nikdy nevyrvěš ze srdce - toto Jméno je vepsáno do mého srdce, a proto je nikdy nemožno přestat vzývat*". Když to uslyšel Traján, přikázal popravenému služebníkovu Božimu vyjmout srdce. A shledal v něm Jméno Kristovo vepsané zlatými písmeny; položil totiž toto Jméno na srdce své jako pečeť.

28. Za třetí je to Jméno úctyhodné, jak píše Apoštol: "*Takže při Ježíšovu jménu musí pokleknout každé koleno na nebi, na zemi i v podsvětí*". (FLP 2,10) *na nebi* - jako andělé a svatí, *na zemi* - jako lidé, kteří tak činí z lásky, *v podsvětí* - jako zatracení, kteří tak činí ze strachu.

29. Za čtvrté je nevysvětlitelné, neboť při jeho výkladu oněmí každý jazyk, a proto bývá jakýmsi způsobem objasňováno podle tvorů. Odtud bývá nazýváno *skálou* z důvodu jeho pevnosti: "*Na té skále zbuduji svou církev*". (Mt 16,18) Dále *ohněm*, poněvadž očišťuje srdce hříšníků, a proto je psáno: "*Tvůj Bůh je oheň šířající*". (Dt 4,24) Dále *světlem*, ježto osvětluje, neboť jako světlo osvětluje temnoty, tak Boží Jméno osvětluje temnoty ducha: "*Bůh můj osvětluje temnoty temnoty mé*". (Z 18,29)

30. Proto také prosíme o objasnění toho Jména, abychom ho poznávali a uznávali jako svaté.

Slovo svaté můžeme chápat trojím způsobem.

Svaté říkáme ve stejném smyslu jako stálé; proto všichni blažení, přebývající v nebi, se

nazývají svatými, protože jsou ustáleni ve své věčné blaženosti. Na zemi nemohou být svatí, poněvadž všichni jsou v neustálé změně: "Vzdálil jsem se Tobě, Pane, a zbloudil jsem příliš, uchýlil jsem se od stálosti Tvé." (Sv.AUGUSTIN)

31. Za druhé, svaté znamená totéž jako *nadpozemské*; odtud také všichni svatí, kteří jsou v nebi, nemají žádné pozemské potřeby, jak píše Apoštol: "Všecko považuji za bezcenný brak, abych mohl získat Krista". (FLP 3,8)

Zemí se přitom rozumí hříšníci: předně pro plody. Neobdělaná země totiž plodí plevel a trní; podobně i duše hříšníka - když není vzdělávána milostí, vydává trní a hloží hříchů: "Vydá ti jenom trní a hloží". (GN 3,18)

Za druhé pro temnotu. Neboť země je temná a mračná, tak i hříšník je temný a zachmuřený: "Nad propastnou tůňí byla tma." (GN 1,2)

Za třetí pro svůj stav: země je totiž suchý prvek, který se sype, není-li udržován vlhkostí vody, neboť Bůh upevnil zemi nad vodami, podle slov: "Zemi na vodách překlenul oblohou". (Z 136,6) Jako se suchost země řídí vlhkostí vody, tak i hříšník má duši suchou a vyprahlou, podle slov: "Duše má, jako země vyprahlá žádá tebe".^{Z 143,6}

32. Za třetí svatým nazýváme to, co je obmyto krví. Proto blažení, kteří jsou v nebesích, se nazývají svatými, poněvadž jsou krví obmyti, dle slov: "To jsou ti, kteří přicházejí z velikého soužení: roucho si do běla vyprali v Beránkově krvi" (Zj 7,14) a "obmyl nás od hříchů našich svou krví". (Zj 1,5)

Prosba II.

Přijď Království Tvé

33. Jak bylo řečeno, Duch svatý způsobuje, že správně milujeme, toužíme i prosíme. On nám dal napřed **bázeň**, díky které se snažíme, aby Jméno Boží bylo posvěcováno. Jiným darem je dar **pobožnosti**. Je to sladká a oddaná náklonnost k Otci i ke každému člověku, nacházejícímu se v nouzi. Ježto tedy Bůh je naším Otcem - jak vyplývá z uvedeného - jsme Mu povinni nejen úctou a posvátnou bázňí, ale také zbožnou a sladkou náklonností. Tato náklonnost však způsobuje, že prosíme, aby přišlo Království Boží. "Vede nás k tomu, abychom žili v tomto nynějším věku spravedlivě a zbožně, a přitom očekávali to, o čem máme naději, že nám přinese blaženost: slavný příchod našeho velikého Boha". (Tt 2,12)

34. Někdo by se mohl ptát: Království Boží vždycky bylo, proč tedy prosit, aby přišlo?

Na to se patří odpovědět, že tomu lze rozumět trojím způsobem.

Za první, poněvadž má král má jen právo vládnout čili panovat, ale **to panování není skutečně prováděné**, protože lidé nejsou ještě poddáni té vládě. Vláda a panování skutečně zavládne tehdy, až se lidé poddají jeho vládě.

Bůh je ale ze své přirozenosti Pánem všeho, a Kristus jako Bůh i jako člověk má o Boha to, že je Pánem všech: "Byla mu dána vladařská moc, sláva a království". (DN 7,14) Je tedy třeba, aby Mu bylo všechno poddáno. To ale ještě není naplněno, ale splní se to na konci časů: "On totiž musí kralovat, dokud mu všichni jeho nepřátelé nebudou položeni k nohám". (I KoR 15,25) A proto prosíme a říkáme: *Přijď království Tvé*.

35. Když to činíme, prosíme o tři věci: aby se spravedliví obrátili, aby hříšníci byli potrestáni, a aby smrt byla zničena.

Lidé totiž podléhají Kristu dvěma způsoby: buď dobrovolně, nebo proti své vůli. Poněvadž Boží vůle je tak účinná, že musí být zcela splněna, a Bůh chce, aby všechno podléhalo Kristu, tedy je nutné jedno z dvojího: aby člověk splnil Boží vůli a podrobil se Jeho přikázáním, a to činí spravedliví, anebo aby Bůh splnil svou vůli v lidech jejich potrestáním - a to činí vůči hříšníkům a jeho nepřátelům. Tak se stane na konci světa: "Já ti položím své nepřátele za podnoží k nohám". (Z 110,1)

A proto svatí prosí, aby přišlo Boží Království, totiž aby My byly docela poddáni. Ale pro hříšníky je to strašné, poněvadž prosbou *Přijď Království Tvé* nežádají nic jiného, než aby byli trestem poddáni Boží vůli: "Běda těm (hříšníkům), kdo touží po dni Hospodinově". (AM 5,18)

Ale příchodem Božího království bude zničena smrt. Poněvadž Kristus je Život, není v Jeho Království možná smrt, která je opakem života. Proto se praví: "Jako poslední nepřítel bude pak zničena smrt". (I KoR 5,26) A to se stane při vzkříšení: "On přemění naše ubohé tělo, aby nabylo stejné podoby jako Jeho tělo oslavené". (FLP 3,21)

36. Za druhé, Královstvím Nebeským se nazývá **rajská sláva**. A není divu, neboť království není nic jiného než vláda. Nejlepší vláda je však tam, kde se nic neděje proti vůli vládce. Boží vůle je pak spása lidí, neboť "On chce, aby se všichni lidé zachránili", (I TIM 2,4) a to bude ovšem do všech důsledků v ráji, kde nic neodporuje lidské spáse: "Posbírají z Jeho království všechny svůdce a

pachatele nepravosti". (Mt 13,41) Na tomto světě však mnoho překáží lidské spáse. Když tedy prosíme *Přijď království Tvé*, modlíme se, abychom byli účastníky Nebeského Království a rajske slávy.

37. Po Nebeském Království máme horoucně toužit ze tří důvodů.

Za první pro svrchovanou spravedlnost, která v něm panuje: *"Tvůj lid, všichni budou spravedliví"*. (IZ 60,21) Zde ovšem jsou zlí smícháni s dobrými, ale tam nikdo není zlý a nikdo nebude hříšník.

38. Za druhé pro nejdokonalejší svobodu. Zde totiž není svobody, třebaže po ní všichni přirozeně touží, lež tam zavládne úplná svoboda, prostá jakékoliv otroctví: *"Celé tvorstvo bude vysvobozeno z poroby porušení"*. (RIM 8,19-21) A nejenže všichni budou svobodní, ale budou králi: *"Učinil jsi nás Bohu našemu královstvím"*. (Zj 5,10)

Příčinou toho bude to, že všichni budou stejné vůle s Bohem a Bůh bude chtít to, co si chtějí svatí, a svatí budou chtít to, co chce Bůh; tak se s Boží vůlí splní také jejich vůle. Všichni tam budou kralovat, neboť se splní vůle všech a Bůh bude korunou všech: *"V onen den se Hospodin zástupů stane ozdobnou korunou a nádherným věncem pozůstatku svého lidu"*. (IZ 28,5)

39. Za třetí pro podivuhodnou hojnost: *"Oko nevidělo, Bože, kromě tebe, co jsi připravil těm, kdo Tě očekávají"*. (IZ 64,4) *"Který naplňuje dobrými věcmi žádost tvou"*. (Z 103,5)

A uvaž, že člověk nalezne v samém Bohu dokonaleji a lépe všechno to, co hledá ve světě. Pokud hledáš rozkoš - najdeš ji největší v Bohu, pokud bohatství - tam najdeš v hojnosti všechno to, co je základem bohatství, a tak je možno mluvit o jiných věcech. Sv. Augustin uvádí ve *Vyznáních*: *"Duše, která se Ti vzdává, hledá mimo Tebe to, co je čisté a neposkvrněné, a nenajde, dokud se nevrátí k Tobě."*

40. Za třetí se modlíme *Přijď Království Tvé* proto, že **někdy panuje na světě hřích**. To se stává tehdy, když člověk je tak nastaven, že hned svoluje hříšné žádosti: *"Hřích proto nesmí už dál vládnout ve vašem smrtelném těle"*, (RIM 6,12) nýbrž Bůh má panovat v tvém srdci: *"Sione, Tvůj Bůh kraluje"*. (IZ 52,7) A to se stane tehdy, když budeš ochoten sloužit Bohu a zachovávat všechna Jeho příkázání. Když tedy prosíme, aby přišlo Jeho Království, modlíme se, aby v nás nekraloval hřích, nýbrž Bůh.

41. Touto prosbou pak dojdeme blaženosti, o níž se říká: *"Blahoslavení tiší"*. (Mt 5,5) Neboť dle **prvního** výkladu (čl.35), z faktu, že člověk touží, aby se Bůh stal pánem všeho, vyplývá, že se nemstí za bezpráví na něm spáchané, nýbrž vkládá vše do Boha. Kdyby se totiž mstil, nepřál by si, aby přišlo Boží Království. Avšak podle **druhého** výkladu (čl.37), jestliže očekáváš Jeho Království, nemáš se starat, že přicházíš o to, co je pozemské. Konečně podle **třetího** výkladu (čl.41), jestliže se modlíš, aby v tobě kraloval Bůh, prosíš, aby zavládl Kristus, musíš se stát tichým, protože On je nejtišším: *"Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem"*. (Mt 11,29)

Prosba III.

Bud' vůle Tvá

42. Třetí dar, který nám uděluje Duch svatý, nazývá se darem **umění**. Duch svatý nejenže uděluje dobrým dar bázně a dar pobožnosti, která je sladkou náklonností k Bohu, jak už bylo uvedeno (čl.33), avšak činí člověka moudrým. O to prosil David: *"Nauč mne dobrotě, kázni a umění"*. (Z 119,66) To je umění, dle něhož člověk dobře žije, a jemuž nás naučil Duch svatý.

Mezi jinými dary, které patří k umění a moudrosti člověka, nejpřednější je ta moudrost, aby člověk nespolehal na své vlastní síly: *"Na svoji rozumnost nespolehej"*. (Pr 3,5) Neboť ti, kteří tak spoléhají na svůj rozum, že už nedůvěřují jiným, ale vždy pouze sobě samým, jsou vždy považováni za hlupáky: *"Uvidíš-li muže, který si připadá moudrý, vez, že hlupák má víc naděje než on"*. (Pr 26,12)

To, že člověk nedůvěřujeme příliš svému rozumu, vychází z pokory; proto také tam, kde je pokora, tam je i moudrost, jak je psáno Knize přísloví. (Pr 11,2) Pyšní příliš spoléhají na sebe.

43. Duch svatý nás tedy poučuje darem umění, abychom neplnili vůli svou, ale vůli Boží. Následkem tohoto daru prosíme Boha, aby se splnila Jeho vůle, *jako v nebi, tak i na zemi*. V tom se projevuje dar moudrosti. Proto také říkáme Bohu *Bud' vůle Tvá*, jako nemocný, který chce něco od lékaře, a neurčuje si to sám, ale spoléhá se na lékaře; kdyby ale chtěl něco ze své vůle, byl by hlupák. Tak i my - nemáme prosit Boha o nic jiného, než jen o to, aby se u nás stala Jeho vůle, a tak se jeho vůle splnila.

Tedy je totiž lidské srdce opravdové, když se srovnává s vůlí Boží. Tak tomu bylo u Krista: *"Sestoupil jsem z nebe, abychom ne svou vůli, ale vůli toho, který mne poslal"*. (J 6,38) Kristus totiž jako Bůh má stejnou vůli jako Otec, ale jako člověk měl jinou vůli než Otec. A podle této se říká, že nečiní vůli svou, ale Otcovu. A proto nás učí modlit se a prosit: *Bud' vůle Tvá*.

44. Avšak jaký je smysl prosby? Což se neříká: "*Všechno, co co chce, koná*"? (Z 115,3) Jestliže učinil vše, co chce v nebi i na zemi, co potom znamenají slova *Bud' vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi* ?

45. K tomu je třeba vědět, že Bůh od nás chce tři věci, a my prosíme, aby se splnily.

Předně, Bůh chce, **abychom dosáhli věčného života**. Jestliže totiž kdokoli něco činí za jistým cílem, chce aby ten čin dosáhl svého cíle. Bůh stvořil člověka, ale ne bez cíle, neboť se praví: "*Cožpak jsi nadarmo stvořil všechny lidi?*" (Z 89,48) Stvořil tedy lidi k určitému cíli, ale ne pro smyslové potěšení, která mají také nerozumná zvířata, nýbrž aby měli život věčný. Neboť Pán chce, aby člověk měl život věčný.

46. Dosáhne-li však něco toho, pro co bylo stvořeno, říká se, že je spaseno; pokud toho nedosáhne, říká se, že ta věc je ztracena. Bůh učinil člověka pro život věčný a to Bůh chce: "*Neboť to je vůle mého Otce: aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný*". (J 6,40)

Tato vůle se již splnila na andělech a na svatých, kteří se radují ve vlasti, poněvadž hledí na Boha, poznávají Boha a zakoušejí Ho; ale my zatím žádáme o to, aby se Boží vůle, vyplněná již na svatých, kteří jsou v nebi, splnila se i na nás, kteří jsme na zemi. O to prosíme, když se modlíme: *Bud' vůle Tvá* na nás, kteří jsme na zemi, jako na svatých, kteří jsou v nebi.

47. **Za druhé**, Bůh od nás chce, **abychom zachovávali Jeho přikázání**. Když někdo žádá o něco, nechce jen to, o co žádá, ale i všech prostředků, které k tomu vedou. Podobně jako lékař: aby dosáhl zdraví, chce pro nemocného dietu, léky a jiné prostředky.

Bůh zase chce, abychom měli život věčný: "*Chceš-li vejít do života, zachovávej přikázání*". (Mt 19,17) Chce tedy, abychom zachovávali přikázání: "*To ať je vaše duchovní bohoslužba... abyste tak dovedli rozeznat, co je Boží vůle, totiž co je dobré, co je bohumilé a co je dokonalé*". (RIM 12,1-2) A je dobrá, když je prospěšná: "*Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Já tě vyučuji tomu, co je ku prospěchu*". (IZ 48,17) On je laskavá k milujícímu, kdežto k jiným není tak milá: "*Pro spravedlivého je zaseto světlo, radost pro ty, kteří mají přímé srdce*". (Z 97,11) Je dokonalá, protože je uctívá: "*Bud'te dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec*". (Mt 5,48)

Tak tedy když říkáme *Bud' vůle Tvá*, modlíme se, abychom plnili Boží přikázání.

Tato vůle se pak naplňuje ve spravedlivých, kdežto u hříšníků se dosud nenaplňuje. Spravedliví se označují nebem, hříšníci však zemí. Prosíme tedy, aby se Boží vůle splnila *na zemi*, to jest u hříšníků, podobně jako *v nebi*, to jest u spravedlivých.

48. Je pozoruhodné, jaké z nám z těchto slov vyplývá poučení. Nepraví *Učiň se Tvoje vůle* ani *Učiňme Tvoji vůli*, neboť pro věčný život jsou zapotřebí dvě věci: Boží milost a lidská vůle. A třebaže Bůh stvořil člověka bez člověka, přece ho neospravedlňuje bez něho samého, jak praví sv. Augustin: "*Ten, který tě stvořil bez tebe, neospravedlní tě bez tebe*", neboť chce spolupráci člověka: "*Obráťte se ke mně... a já se obrátím k vám*", (ZA 1,3) "*Boží milostí jsem to co jsem, a jeho milost, kterou mi udělil, nezůstala ležet ladem*". (I KOR 15,10) Nespoléhej sám na sebe, ale důvěřuj Boží milosti; nebud' nedbalý, ale vykonej své dílo. A proto nepraví *Učiň se vůle Tvá*, aby se nezdálo, že ani naše vůle, ani naše snažení nemá k tomu co dodat; nýbrž praví *Bud' vůle Tvá* milostí Boží a přičiněním naší práce a námahy.

49. **Za třetí**, Bůh od nás chce, **aby se člověk vrátil ke stavu a důstojnosti**, ve které byl stvořen **první člověk**; a to bylo tak velké, že duch a duše neshledávaly žádného odporu ze strany těla a smyslů.

Jako dlouho totiž byla duše poddána Bohu, tělo bylo poddáno duchu, a člověk nepociťoval porušenost smrti, slabost ani vášnivost. Avšak od té chvíle, kdy se duch i duše, stojící uprostřed mezi Bohem a tělem, hříchem vzbouřily proti Bohu, tělo se vzepřelo duši a začala pociťovat smrt a slabost a neustálý odpor smyslů proti duchu: "*Pozoruj však, že je v mých údech jiný zákon, který je v rozporu se zákonem, jak mi ho předkládá můj rozum*". (RIM 7,23) "*Tělo totiž touží po něčem jiném než duch, a duch zase po něčem jiném než tělo*". (GA 5,17) Tak se vede neustálý boj mezi tělem a duchem, a člověk upadá hříchem stále níže. Bůh však chce, aby se člověk vrátil k prvotnímu stavu, to jest, aby se nedělo v těle nic, co by odporovalo duchu: "*Toto je vůle Boží: vaše posvěcení*". (I TES 4,3)

50. Tato vůle Boží se nemůže vyplnit v tomto životě, ale splní se při zmrtvýchvstání svatých, kdy povstanou těla oslavená a budou nepomíjivá a nejušlechtlejší: "*Do země se klade tělo, které budí ošklivost, vstane však tělo, které budí úctu*". (I KOR 15,43) Boží vůle se totiž uskutečňuje v duších spravedlivých spravedlností, uměním a životem. A proto když říkáme *Bud' vůle Tvá*, modlíme se, aby se splnila také v těle, neboť tímto způsobem nebem nazýváme ducha, a zemí - tělo. Vyplňují se tak slova *Bud' vůle Tvá* - tak na zemi, to jest v našem těle, jako v nebi, to jest v našem duchu skrze spravedlnost.

51. Touto prosbou přicházíme k blahoslavenství plačících, o kterém se říká: "*Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni*". (Mt 5,4) A děje se to podle kteréhokoliv z uvedených tří výkladů.

Podle prvého (čl.46) toužíme po životě věčném a z lásky k němu jsme vedeni k smutku:

"*Běda mi, musí dlít jako host.*" (Z 120,5) A tato touha je u svatých tak prudká, že pro ni touží po smrti, které samé se patří unikat: "*Jsme plni důvěry a volíme raději opustit domov tělesný a odebrat do domova u Pána.*" (II KOR 5,8)

Podobně druhý (čl.48) výklad: ten, kdo zachovává příkázání, je též smutný, neboť ač jsou jeho duši sladká, přesto jsou hořká tělu, jehož citění se trápí: "*Ti, kdo v slzách sejí, s jásotem budou sklízet*" (Z 126,5) - to se týká duše.

Konečně třetí (čl.50) - z neustálého boje mezi tělem a duší pochází pláč. Duše totiž nemůže být nezraněna přinejmenším všedními hříchy těla, a proto pláče, aby za ně zadostiučinila: "*Smáčím svou podušku pláčem každé noci*" - to jest v temnotě hříchů - "*skrápím slzami své lože*" (Z 6,7) - to jest svědomí mé. A ty, kdo pláčí, Bůh provázej do nebeské vlasti!

Prosba IV.

Chléb náš vezdejší dej nám dnes

52. Často se stává, že se někdo z velikého umění či moudrosti stává nesmělým, a proto je mu zapotřebí srdnatosti, aby neochabl v těžkostech: "*On dává zemdlému sílu a dostatek odvahy bezmocnému.*" (IZ 40,29) Tuto moc uděluje Duch svatý: "*Vstoupil do mě duch a postavil mě na nohy.*" (EZ 2,2) To je moc, kterou dává Duch svatý, aby srdce člověka neochablo z obav o potřeby, ale aby pevně věřil, že všechno potřebné mu dá Bůh. A proto Duch svatý, jenž vlastně dává tuto moc, učí nás prosit Boha: *Chléb náš vezdejší dej nám dnes.* Proto je také nazýván Duchem síly.

53. Je třeba vzít v úvahu skutečnost, že ve třech předchozích prosbách prosíme o dobra duchovní, které vpravdě začínají na tomto světě, ale naplňují se až v životě věčném.

Když totiž prosíme o to, aby se posvětilo Jméno Boží, prosíme, aby byla poznána svatost Boží; když prosíme, aby přišlo království Boží, prosíme, abychom se stali účastníky života věčného; když prosíme, aby se splnila Boží vůle, prosíme, aby se splnila jeho vůle v nás. Všechny ty věci vpravdě začínají na tomto světě, ale se stát dokonalými jedině v životě věčném. Bylo tedy třeba prosit o věci nezbytné, kterých je možno dosáhnout v životě vezdejším. A proto nás Duch svatý naučil prosit o věci nezbytné v tomto životě, kterých je možno dosáhnout zde dokonale, a tím samým ukázal, že také věci tělesné nám uděluje Bůh. A proto se říká: *Chléb náš vezdejší dej nám dnes.*

54. Těmito slovy nás naučil vyhýbat se pěti vadám, které obyčejně nastávají z touhy po pomíjivých věcech.

První vada spočívá v tom, že člověk nezřízenou žádostí touží po věcech, které přesahují jeho situaci a postavení, a nespokojuje se s tím, co mu přísluší. Pokud víc touží po oděvu, tedy nechce ho jako vojín, je-li vojínem, ale jako hrabě; ne jako duchovní, je-li duchovním, ale jako biskup. A ta vada odcizuje lidi duchovým věcem, poněvadž příliš touží po věcech pozemských.

Pán nás naučil vyhýbat se této vadě prosbou toliko o chléb, to jest o to, co je nezbytné k životu v každé situaci, neboť všechno to se rozumí pod slovem chléb. Proto nás naučil prosit o věci ne přepychové, ne různorodé, ne vybrané, nýbrž o chléb, bez kterého nemůžeme žít, neboť je všem obecný: "*Pro život je nezbytná voda a chléb.*" (SIR 29,21) Také Apoštol říká: "*Máme-li však co jíst a do čeho se obléci, buďme s tím spokojeni.*" (I TIM 6,8)

55. **Druhá vada** spočívá v tom, že někteří ve vyhledávání pozemských věcí jiným způsobují škodu a klamou. Tento hřích je velmi nebezpečný, protože odcizené věci lze těžko nahradit. Tento hřích nemůže být odpuštěný, podle slov sv. Augustina, pokud se odcizené věci nenahradí. Tomuto hříchu se učíme vyvarovat, když prosíme *Chléb náš*, nikoli cizí. Zloději nejedí svůj chléb, ale cizí.

56. **Třetí vada** spočívá ve zbytečné starosti. Jsou totiž takoví, kteří nikdy nejsou spokojeni s tím, co mají, ale vždycky chtějí mít víc. Na tom spočívá neumírněnost, protože žádost se má řídit podle potřeb: "*Nedávej mi chudobu ani bohatství! Opatřuj mě chlebem podle mé potřeby.*" ((Pr 30,8) A tomu, naučil nás, se vyhýbat, když říká: *Chléb náš vezdejší*, to jest na jeden den nebo na určitou dobu.

57. **Čtvrtá vada** spočívá v nemírném přejídání. Jsou totiž takoví, kteří chtějí sníst za jeden den tolik, kolik by vystačilo na více dní, a ti prosí o chléb každodenní, ale na deset dní. A poněvadž zbytečně mnoho vydávají, stává se, že všechno projedí: "*Vždyť pijan a žrout přijdou na mizinu*", (Pr 23,21) "*Dělník opilec nikdy nezbohatne.*" (SIR 19,1)

58. **Pátá vada** spočívá v nevděčnosti. Neboť ten, kdo se chlubí bohatstvím, a neuznává, že od Boha pochází všechno, co má, činí velmi zle, neboť všechno, co máme, ať jsou to věci duchovní, nebo hmotné, pochází od Boha: "*Od Tebe pochází všechno. Dáváme ti, co jsme přijali z Tvých rukou.*" (I PAR 29,14) K vyvarování se této chybě říkáme *dej nám a chléb náš*, abychom věděli, že všechno, co je naše, máme od Boha.

59. Objevuje se zde jedno ponaučení: často má někdo velké bohatství, ale nemá z něho žádný užitek, ale jenom škodu zároveň duchovní, jakož i časnou. Někteří ovšem zahynuli pro bohatství: "*Je zlo,*

kteřé jsem pod sluncem viděl, a je mezi lidmi časté: Někomu Bůh dává bohatství a poklady i slávu, takže nepostrádá pro sebe nic z toho všeho, po čem touží. Bůh však mu nedá možnost toho užívat a má z toho užitek někdo cizí". (KAZ 6,1) "Vlastníkovi je ke zlému bohatství, jež stržší". (KAZ 5,12) Máme tedy prosit, aby nám naše bohatství přineslo užitek. A proto se modlíme slovy *Chlěb náš dej nám dnes*, což znamená: učíň naše bohatství užitečným; jinak "jeho pokrm se mu v útrobach změni, stane se mu ve vnitřnostech zmijím jedem. Nahltal se majetku, ale vyzvrátí jej, Bůh mu jej vyžene z břicha". (JOB 20,14-15)

60. Další chyba je spojena s věcmi tohoto světa; je to přílišná starost o ně. Jsou totiž lidé, kteří se starají o dočasné věci na celý rok, i když už je dokonce mají, takže nikdy neustanou: "Nedělejte si proto starosti a neříkejte: Co budeme jíst? nebo Co budeme pít? nebo Do čeho se oblečeme?" (Mt 6,31) A proto nás Pán učí prosit o to, aby chléb, který je nám dán, nám *dnes* zůstal, to značí věci, které potřebujeme v současnosti.

61. Je však ještě jiný chléb, a to dvojí: svátostný a chléb slova Božího.

Prosíme tedy o chléb náš svátostný, který je pro nás každodenně připravovaný v Církvi, aby přijímáním ve svátosti nám byl dán ke spáse: "*Já jsem chléb živý, který sestoupil z nebe*"; (J 6,51) a "*kdo jí a pije nehodně, jí a pije si odsouzení*." (I KOR 11, 27-29)

Jiným chlebem je **Boží slovo**: "*Ne samým chlebem živ je člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích*". (Mt 4,4) **Prosíme tedy, aby nám dal chléb**, to jest **SLOVO SVÉ**. Ono přináší člověku blaženost, jež tkví v touze po spravedlnosti. Když totiž člověk dosáhne duchovního dobra, tím více po něm touží, a z této touhy povstává hlad, a po hladu následuje nasycenost životem věčným.

Prosba V.

A odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům

62. Jsou lidé velmi moudří a zdatní, ale poněvadž příliš důvěřují své moci, neprovedou moudře to, co dělají, a to, co začínají, nedovedou k cíli: "*Úmysly se upevňují radou*". (Pr 20,18) Je však třeba naznačit, že Duch svatý, který dává sílu, dává také radu, neboť veškerá rada, týkající se lidské spásy, pochází od Ducha svatého. Člověk tedy potřebuje radu tehdy, když je v nouzi, jako radu lékaře potřebuje ten, kdo je nemocen. Proto také člověk, který hříchem onemocní na duchu, potřebuje rady, aby se uzdravil.

Proto je rada potřebná pro hříšníka: "*Kéž se ti, králi, zalíbí má rada: Překonej své hříchy... milostí k strádajícím*". (DN 4,24) Proto nejlepší rada proti hříchům je almužna a milosrdenství, a proto Duch svatý učí hříšníky prosit a modlit se *Odpusť nám naše viny*.

63. Jsme Bohu dlužni to, co jeho právu upíráme. Božím právem pak je, abychom konali Jeho vůli a dávali jí přednost před svou vůlí. Pokud odnímáme Bohu to, co mu sice náleží, upřednostňujeme svou vůli před vůlí Boží, a to je hřích. Hříchy jsou tedy našimi dluhy. Na radu Ducha svatého prosíme Boha o odpouštění hříchů, a proto říkáme *A odpusť nám naše viny*.

64. S ohledem na tato slova můžeme položit tři otázky. Za prvé, proč tak prosíme, za druhé, jak se prosba splní, a za třetí, čeho je z naší strany třeba, aby se splnila.

U **prvé otázky** máme vědět, že tato prosba obsahuje dvě věci, které jsou potřebné lidem v tomto životě.

Jedna zní: člověk má vždy zachovávat bázeň a pokoru. Někteří lidé (a to Pelagiáni) byli totiž domýšliví, a říkali, že člověk může na tomto světě žít tak, že se vyvaruje hříchu. To však bylo dáno pouze Kristu, který neměl obyčejného ducha, a Blahoslavené Panně, která byla milostí plná, a u níž nebylo žádného hříchu, jak říká sv. Augustin: "*Když mluvíme o hříších, tehdy se nemá o ní padnout ani zmínka*." Leč jiným svatým nebylo žádnému dáno, aby se nedopustili přinejmenším všedního hříchu: "*Řekneme-li, že hříchu nemáme, klameme sami sebe a není v nás pravdy*". (I J 1,8)

A to se může dokázat také touto prosbou. Je totiž zřejmé, že všichni, i svatí lidé, mají odříkávat modlitbu *Otčenáš*, ve které říkáme *A odpusť nám naše viny*. Všichni tedy uznávají a vyznávají, že jsou hříšníci čili dlužníci. Jsi-li tedy hříšníkem, máš se čeho obávat a být pokorný.

65. Jiné poučení, vyplývající z této prosby, je následující: navždy žijeme v naději, neboť třebaže jsme hříšníci, nemáme si zoufat, aby nás zoufalství nevedlo do větších a rozličných hříchů, jak praví Apoštol: "*zoufajíce...oddávají se prostopášnosti a vši možné nečistotě*". (Ef 4,19) Je velmi užitečné, abychom vždycky doufali. Ať by člověk byl sebevětším hříšníkem, má vždy doufat, že mu Bůh odpustí hříchy, jestliže projeví dokonalou lítost a obrátí se. Tato naděje se v nám utvrzuje, když říkáme *Odpusť nám naše viny*.

66. Leč této naděje se chtěli Novatiáni, kteří tvrdili, že kdo jednou zhřešil po křtu, nedosáhne nikdy Božího milosrdenství. To však není pravda, jestliže jsou pravdivá slova Kristova: "*Celý dluh jsem ti odpustil, protože jsi mě prosil*". (Mt 18,32) Tedy kterýkoli den můžeš dosáhnout milosrdenství, jestliže prosíš a konáš pokání za hříchy. Tak tedy z této prosby povstává současně bázeň a naděje, neboť všichni hříšníci, litující a vyznávající hříchy dosahují milosrdenství. A tedy byla potřebná tato prosba.

67. O **druhé otázce** je třeba vědět, že v hříchu jsou dva prvky: vina, která uráží Boha, a trest, který nám přísluší za vinu. Vina se však odpouští lítostí s předsevzetím vyznat své hříchy a učinit zadost: "*Řekl jsem: 'Vyznám se Hospodinu ze své nevěrnosti.' A ty jsi ze mne sňal nepravost, hřích můj*". (Z 32, 5) Nemá tedy nikdo zoufat, neboť k odpuštění hříchu stačí (dokonalá) lítost s předsevzetím vyznat se se z něho.

68. Leč mohl by snad někdo říci: Jestliže se hřích odpouští lítostí, k čemu je třeba kněze?

Na to je třeba odpovědět, že Bůh lítostí odpouští vinu a trest věčný mění na dočasný; nicméně však člověku zůstává ještě závazek trestu dočasného; takže kdyby někdo zemřel bez svátosti smíření - ne protože by jí pohrdal, ale protože by ho smrt zaskočila - ocitla by (jeho duše) v očistci, jehož trest, jak uvádí sv. Augustin, je hrozný. Když tedy vyznáváš hříchy, kněz tě zbaví tohoto trestu mocí klíčů, již se podrobuješ ve svátosti smíření. A proto Kristus řekl apoštolům: "*Přijměte Duchu svatého. Komu odpustíte hříchy, těm jsou odpuštěny, komu je zadržíte, jsou zadrženy*". (J 20,22) Tak tedy, když se někdo jedenkrát zpovídá, odpouští se mu část tohoto trestu; podobně když se zpovídá opětovně; a může se tolikrát zpovídat, až by mu celý trest byl odpuštěn.

69. Nástupci apoštolů zavedli jiný způsob odpuštění tohoto trestu v podobě dobrodiní odpuštěk, jež pro ty, kdo žijí v milosti posvěcující, platí tolik, kolik obsahují a na kolik jsou ohlášeny. Je známo, že k tomu má papež pravomoc. Neboť mnozí svatí vykonali mnoho dobrých skutků, a přece nezhrěšili, přinejmenším ne smrtelně, a toto učinili pro dobro celé Církve. Podobně zásluhy Kristovy a blahoslavené Panny Marie jsou jakoby pokladem. Z něho papež a ti, kterým to svěřil, mohou tam, kde je to třeba, rozdělovat takovéto zásluhy.

A tedy se hříchy odpouštějí, nejen co se týká viny lítostí, ale také co se týká trestu svátosti smíření a odpustky.

70. O **třetí otázce** je třeba vědět, že se od nás požaduje, **abychom odpustili našim viníkům** urážky nám učiněné. Proto se říká: *Jako i my odpouštíme našim viníkům*; jinak nám Bůh neodpustí: "*Když se člověk na člověka hněvá, může hledat uzdravení u Boha?*", (SIR 28, 3) "*Odpouštějte a bude vám odpuštěno*". (LK 6,37) A proto se právě při této prosbě klade podmínka, když se říká: *Jako i my odpouštíme našim viníkům*. Jestliže tedy neodpustíš, nebude ani tobě odpuštěno.

71. Ale můžeš namítnout: Řeknu předcházející slova, to jest *A odpusť nám*, ale zamlčím *jako i my odpouštíme našim viníkům*.

Chceš snad oklamat Krista? Určitě ho neoklameš, neboť Kristus, který tuto modlitbu uložil, nemůže být oklamán. Co tedy říkáš ústy, vyplň srdcem.

72. Ale tážeš se, zda ten, kdo nemá záměr odpustit svému bližnímu, má říci: *A odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům* ? Zdá se, že ne, neboť jinak by lhal.

A tak se patří odpovědět, že nelže, když se nemodlí ve svém jménu, ale modlí se ve jménu celého Božího lidu, a podle toho je tato modlitba vyjádřena v množném čísle.

73. Je třeba vědět, že odpuštění nastává dvojím způsobem: jeden je dokonalý, když totiž uražený vyhledává toho, kdo ho urazil: "*Vyhledává pokoj*". (Z 34,15) Druhý je společný všem a jsou mu zavázáni všichni, to značí odpustit těm, kteří se ospravedlňují: "*Odpusť svému bližnímu, pokud ti ukřivdil; až ty budeš jednou prosit, budou i tobě hříchy odpuštěny*". (SIR 28,2)

Z té prosby vyniká blahoslavenství: "*Blahoslavení milosrdní*" (Mt 5,7) - milosrdenství totiž působí, že se smilováváme nad našim bližním.

Prosba VI.

A neuved' nás v pokušení

74. Někteří lidé, kteří ač zhřešili, přesto ve snaze dosáhnout odpuštění svých hříchů, vyznávají se a činí pokání, nepřičinují se však náležitě, aby znovu neupadli do hříchu. Takový postup je nedůsledný, neboť na jedné straně litují svých hříchů a doplácují na ně, na druhé straně dalšími hromadí to, čeho litují. A proto se praví: "*Omyjte se, očistě se, odklid'te mi své zlé skutky z očí, přestaňte páchat zlo*". (IZ 1,16) A proto, jak už bylo řečeno, Kristus nás učil prosit: *A neuved' nás v pokušení*, abychom se uvarovali hříchů, totiž abychom nebyli uvedeni do pokušení, v němž upadáme do hříchů.

75. Co se týká této prosby, uvažme tři věci:

za prvé: Co je to pokušení?

za druhé: Jak a kým je člověk pokoušen?

za třetí: Jak se člověk vyvaruje pokušení?

Ohledně **prvé** je třeba vědět, že pokoušet není nic jiného, než zkoumat či zkoušet. Proto pokoušet někoho znamená vystavovat zkoušce jeho ctnost.

Ctnost je vystanována zkoušce čili zkoušena dvěma způsoby, jako se při lidské ctnosti vyžaduje dvojí: jedno se týká dobra, které má být vykonáno, aby totiž konal dobro; druhé se týká zla, kterého se má vyvarovat: "*Vyhýbá se zlu a koná dobro*". (Z 34,15) Ctnost je tedy zkoušena někdy v tom, zda koná dobro, jindy v tom, zda se vyhýbá zlu.

Prvním způsobem se zkouší člověk, zda je ochoten k dobrému, jako například k postu nebo k něčemu podobnému. Tvoje ctnost je velká, když jsi ochoten konat dobro. A stejným způsobem Bůh někdy zkouší člověka, ne že by jeho ctnost byla před Ním skrytá, ale aby ji všichni poznali a byl jim všem dán dobrý příklad. Tak Bůh podrobil zkoušce Abraháma (GN 22,2) a Joba. (JOB 1,12) A tak Bůh často dopouští soužení na spravedlivé, aby, když je trpělivě snášejí, ukázala se jejich ctnost, a aby v ní rostli: "*To vás zkouší Hospodin, váš Bůh, aby poznal, zda milujete svého Boha*", (Dt 13,3) nebo ne. Tak Bůh zkouší povzbuzováním k dobrému.

76. Druhým způsobem se ctnost zkouší sváděním ke zlému. Jestliže člověk dobře odporuje a nepřivolí, tehdy je jeho ctnost velká; jestliže ale člověk podlehne pokušení, pak nemá žádnou ctnost. Takovým způsobem ale Bůh nikoho nezkouší, neboť se praví: "*Jako je Bůh povýšen nad všechno pokušení ke zlému, tak ani on sám nikoho nepokouší*". (JAK 1,13) Avšak člověk je pokoušen vlastním tělem, ďáblem a světem.

77. Tělem je pokoušen dvojím způsobem. Předně, protože tělo podněcuje k zlému - vyhledává totiž vždy své, totiž tělesné potěšení, často spjaté s hříchem. Kdo takto vázne v tělesných potěšeních, zanedbává duchovní: "*Když je člověk pokoušen, vábí ho to a svádí jeho vlastní žádostivost*". (JAK 1,14) Potom pokouší tělo, aby se odchýlilo od dobra. Duch se totiž sám od sebe vždy těší duchovými dobry, ale tělo překáží duchu, obtěžuje: "*Pomijivé tělo zatěžuje duši*", (MDR 9,15) "*Radostně souhlasím s Božím zákonem, když usuzuji jako člověk vnitřní. Pozoruji však, že je v mých údech jiný zákon, který je v rozporu se zákonem, jak mi ho předkládá můj rozum, a dělá ze mne zajatce zákona hříchu, který vládne mých údech*". (RIM 7,22-23)

Avšak toto pokušení, totiž způsobované tělem, je velmi těžké, protože náš nepřítel, čili tělo, je s námi spojen a, jak říká Boethius - žádná nákaza neškodí účinněji, než náš domácí nepřítel. A proto je třeba mít se před ním na pozoru: "*Bděte a modlete se, abyste nepřišli do pokušení*". (Mt 26,41)

78. Ďábel pokouší nejsilněji. Neboť po ovládnutí těla, povstává kdosi jiný, a to ďábel, proti kterému musíme svést těžký boj: "*Vedeme přece zápas ne proti obyčejné lidské moci, nýbrž proti knížatům a mocnostem, kteří mají svou říši tmy v tomto světě*". (Ef 6,12) A proto je přílehavě nazýván pokoušelem: "*aby vás snad pokoušitel nepokoušel*". (I TES 3,5)

Ve svém pokušení si počíná velmi chytře. Jako dobrý vojevůdce, který obléhá nejsou pevnost, hledá slabiny, jichž by užil k dobytí, tak se snaží udeřit na člověka z té strany, kde je slabý. Proto ho svádí k těm chybám, k nimž lidé po ovládnutí těla nejvíce tíhnou, například k hněvu, k pýše jiným duchovým chybám: "*Váš protivník ďábel jako řvoucí lev obchází a hledá, koho by mohl zhltnout*". (I PETR 5,8)

79. Ďábel činí při pokušení dvě věci: nepředstavuje pokoušenému předem nějaké zjevné zlo, nýbrž něco, co se navenek zdá být dobrem, aby jej tím na samém počátku maličko odchýlil od předsevzetí, neboť potom ho snáze svede ke hříchu, když jej, třeba jen o něco odchýlil: "*I satan brává na sebe podobu anděla světla*". (II KOR 11,14) A poté, když jej svede ke hříchu, spoutá ho tak, že nepřipustí, aby povstal z hříchu: "*šlachy jeho jsou propletené*". (JOB 40,12) Tak tedy ďábel činí dvě věci: svádí a svedené udržuje v hříchu.

80. Také svět pokouší dvojím způsobem: Předně přílišnou a nemírnou touhou po dočasných věcech: "*Kořen všeho zla je chtivost*". (I TIM 6,10) Dále zastrašuje pronásledovatele a samovládci: "*Jsmo obestřeni temnotou*"; (JOB 37,19) "*Všichni, kdo chtějí zbožně žít v Kristu Ježíši, musejí podstupovat pronásledování*"; (II TIM 3,12) "*Nebojte se těch, kdo zabíjejí tělo*". (Mt 10,28)

81. Tak je tedy zřejmé, co je pokušení, jakým způsobem a od koho bývá člověk pokoušen. Nyní je třeba si všimnout, jak bývá člověk zbavován pokušení.

Dlužno uvážit to, že nás Kristus učí prosit, nikoli abychom nebyli pokoušeni, ale abychom nebyli uvedeni v pokušení. Jestliže totiž člověk zvítězí nad pokušením, zasluhuje věnec vítězství, a proto se říká: "*Velmi se z toho radujte, moji bratři, když se octnete ve všelijakých zkouškách*". (JAK 1,2) "*Synu, přicházíš-li sloužit Hospodinu, připrav svou duši na pokušení*", (SIR 2,1) "*Blaze muži, který ve zkouškách vydrží. Když se osvědčí, dostane za odměnu život*". (JAK 1,12) A proto nás Pán učí prosit,

abychom nebyli uvedeni v pokušení souhlasem: "Ty zkoušky, které na vás přišly, jsou úměrné lidským silám". (I KOR 10,13) Neboť být pokoušen je lidské, ale přivolit mu je ďábelské.

82. Avšak nenavádí nás Bůh k zlému, když se říká *Neuveď nás v pokušení?*

Odpovídáme: tato slova znamenají, že Bůh na nás zlo dopouští, jestliže pro mnohé hříchy upírá člověku svou milost, bez které člověk upadá do hříchu. A proto zpíváme v žalmu: "Neopouštěj mě, když pozbývám síl". (Z 71,9) Bůh řídí člověka **ohněm lásky**, aby nebyl uveden v pokušení; neboť i sebemenší láska může vzdorovat jakémukoli hříchu: "Lásku neuhasí ani velké vody". (PIS 8,7) Řídí nás také k tomu cíli **světlem rozumu**, kterým nás poučuje o tom, co máme konat; neboť jak praví Filozof, každá špatnost je z nevědomosti. (ARISTOTELES, ETHIC., 1110b) "Dám ti rozum a vyučím tě". (Z 32,8) O to prosil David, když říkal: "Rozjasni mé oči, ať neusnu spánkem smrti, ať nepřítel neřekne: 'Zdolal jsem ho!'" (Z 13,4-5)

83. To dostáváme darem rozumu. Když nepřivolíme pokušení, zachováme si čisté srdce, o čemž se říká: "Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha". (Mt 5,8) A následkem toho dojdeme k vidění Boha. Kéž nás Bůh k tomu přivede.

Prosba VII.

Ale zbav nás od zlého. Amen

84. V uvedených prosbách nás Pán naučil, jak máme prosit za odpuštění hříchů a jak můžeme unikat pokušení. Zde nás zase učí prosit za ochranění od zlého, to jest od hříchu, nemocí a strastí, jak říká sv. Augustin. Poněvadž ale o hříchu a pokušení jsme už mluvili, je třeba mluvit o jiných zlech, totiž o všech protivenstvích a útrapách tohoto světa, kterých nás Bůh zbavuje čtyřmi způsoby.

Za prvé prosíme, aby vůbec nenastalo utrpení. to se ale stává zřídka, neboť i svatí žijí na tomto světě v utrpení, neboť se praví: "Všichni, kdo chtějí zbožně žít v Kristu Ježíši, musejí podstupovat pronásledování". (II TÍM 3,12) Někdy však Bůh přece jen někomu uděluje, aby nebyl trápen zlem, když poznává, že je slabý a že nemůže odporovat; podobně činí lékař, který slabému nemocnému nedává silné léky: "Otevřel jsem před tebou dveře a nikdo je nemůže zavřít. Mnoho síly nemáš". (Zj 2,8) Tak tomu bude všeobecně v nebeské vlasti, neboť tam nikdo nebude utiskován: "Ze šesti soužení" - totiž ve zbytku života, který se dělí na šest epoch, "tě vysvobodí, v sedmém nezasáhne tě nic zlého", (JOB 5,19) "Už nikdy nebudou mít hlad ani žízeň." (Zj 7,16)

85. **Za druhé**, nás zbavuje (útrap), když nás utěšuje v utrpení. Člověk by totiž bez Boží útěchy nemohl vytrvat: "Nad míru jsme byli obtíženi a nad možnost", (II KOR 1,8) "Ale ten, který těší poníženě, Bůh, potěšil nás", (II KOR 7,6) "Když v mém nitru roste neklid, naplní mě útěcha tvá potěšením" (Z 94,19)

86. **Za třetí**, Bůh uděluje trpícím tolik dobrodiní, že zapomínají na zlé: "Po bouři činíš utěšení". (TB 3,22) Takže se nemusíme obávat útrap tohoto světa, neboť je možno je snést jak pro útěchu s nimi spojenou, tak pro jejich krátkost: "Nynější trvá jen chvíli a je lehké, ale zjednává nám slávu, která potrvá věčně", (II KOR 4,17) neboť tím dojdeme do života věčného.

87. **Za čtvrté**, poněvadž pokušení a útrapy se mění v dobro, a proto se neříká *Zbav nás od útrap, ale od zlého*, neboť utrpením si svatí zasluhují korunu. A proto se též chlubí utrpením: "Chlubíme se souženími. Víme přece, že v soužení se cvičí vytrvalost", (RIM 5,3) "Poruč, abych byla vzata pryč ze země a neslyšela už hanobení". (TB 3,13) Bůh tedy zbavuje člověka zla a utrpení jejich obracením v dobro. To je znamením nejvyšší moudrosti; znakem moudrého je obracení zlého k dobrému, což se děje trpělivostí, se kterou se snáší utrpení. Ostatní ctnosti užívají dobra, zatímco trpělivost - zla, a proto je ona sama potřebná jen v nesnázích, to jest v protivenstvích: "Moudrost může bývá poznána z trpělivosti". (Pr 19,11)

88. A proto nám Duch svatý darem moudrosti ukládá vyslovovat ty prosby, a tím docházíme blaženosti, k níž nás vede pokoj; trpělivostí totiž dosahujeme pokoje, stejně v příhodných okolnostech, jako v protivenstvích. Proto jsou Boží děti nazývány pokojnými, neboť se podobají Bohu. Neboť jako nemůže Bohu nic uškodit, tak ani jim: ani štěstí, ani neštěstí. Proto "Blahoslavení šířitelé pokoje, neboť oni budou nazváni 'Boží děti'". (Mt 3,9)

89. **Amen** je všeobecným potvrzením všech proseb.

Stručný výklad celé modlitby "OTČENÁŠ"

90. K tomu, aby mohla být stručně vyložena, nutno vědět, že v Modlitbě Páně je obsaženo

všechno, co si máme přát a čeho se máme vyvarovat.

Mezi tím, co si máme přát, máme si přát více to, co se více miluje - a tím je Bůh, a proto na prvním místě se prosí o **slávu Boží**, když říkáme *Posvět' se Jméno Tvé*.

Od Boha naproti tomu očekáváme tři věci, které se nás týkají. **Za první, abys dosáhl věčného života**, a o to prosíš, když říkáš *Přijď království Tvé*.

Za druhé, abys plnil Boží vůli a spravedlnost, a o to prosíš, když říkáš *Bud' vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi*.

Za třetí, abys měl věci potřebné k životu, a o to prosíš, když říkáš *Chléb náš vezdejší dej nám dnes*.

O těchto třech věcech praví Pán: "*Hleďte nejprve Boží Království*" - to se týká první prosby, "*a Jeho spravedlnost*" - to se týká druhé, "*a toto všechno vám bude dáno navíc*" - to se konečně týká třetí". (Mt 6,33)

91. Věci, kterým se patří vyhýbat a od kterých se patří utíkat, jsou ty které se přičí dobru. Dobro pak, kterého se máme především domáhat, je čtvero, jak už bylo uvedeno.

Předně Boží sláva a té se žádné zlo nemůže přičít: "*Jestliže jsi zhřešil, čeho jsi dosáhl proti Němu?... Jestliže jsi jednal spravedlivě, co jsi Mu dal?*" (JOB 35,6-7) Vždyť stejně ze zla, za které trestá, jako z dobra, které odměňuje, vyplývá Boží sláva.

Druhé je život věčný, jemuž odporuje **hřích**, neboť hříchem se pozbývá. A proto abychom ho odstranili, říkáme: *Odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům*.

Třetí dobro je spravedlnost a dobré skutky, a jim odporuje **pokoušení**, neboť pokoušení nám překáží v dobrých skutcích; a proto prosíme za jeho odstranění: *A neuved' nás v pokušení*.

Čtvrtá dobra jsou potřebná, a jim odporují **protivenství a útrapy**. A za jejich odstranění prosíme: *Ale zbav nás od zlého. Amen*.

Výklad Andělského Pozdravení čili "Zdrávas Maria"

Úvod

I

1. Pozdravení se skládá ze tří částí. V první části jsou obsažena slova Anděla, hlavně: "*Bud' zdráva, milostiplná! Pán s Tebou!*" (Lk 1,28) Druhá část jsou slova Alžběty, matky Jana Křtitele: "*Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod Tvého života.*" (Lk 1,42) Církev přidala třetí část - *Maria*, neboť Anděl neřekl: *Zdrávas Maria*, ale "*Bud' zdráva, milostiplná*". Avšak jméno *Maria* odpovídá slovům Anděla, jak se to dále objasní.

Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s Tebou

2. V první části je třeba si uvědomit, že v dávných dobách bylo zjevení se Anděla lidem nebývalou událostí; avšak jeho uctívání bylo považováno za chvályhodné. Proto se při chvále Abraháma uvádí, že pohostinně a s úctou přijal Anděly. Nikdy však nebylo slýcháno, aby Anděl projevoval úctu člověku, dokud nepozdravil Blahoslavenou Pannu, a této úctě odpovídá slovo *Zdrávas*.

3. V minulosti Anděl nevzdával čest člověku, nýbrž spíše člověk Andělovi, neboť Anděl je větší, než člověk, a to ze třech důvodů.

Za první, anděl je větší důstojností. Anděl vlastní duchovou přirozenost: "*Který činí posly své duchy*". (Z 104,4) Zatímco člověk má zničitelnou přirozenost, pročez i Abrahám říkal: "*Chtěl bych mluvit k Pánu svému, ačkoliv jsem prach a popel.*" (GN 18,27) Nebyla to vhodná věc, aby stvoření duchové a nezničitelní vzdávali čest stvoření zničitelnému - a tedy člověku.

Za druhé, anděl je větší z důvodu důvěrného vztahu k Bohu. Anděl je blízko Boha, když mu slouží: "*Tisíce tisíců sloužily Jemu a desetitisíce desetitisíců stály před Ním*". (DN 7,10) Člověk je Bohu odcizen a vzdálen v důsledku hříchu: "*Daleko bych letěl, pobýval bych v poušti*". (Z 55,8) A tedy je

člověku přiměřené, aby vzdával čest Andělu, jako tomu, který je sousedem a přítelem Božím.

Za třetí, anděl je větší z důvodu plnosti jasu Boží milosti. Andělé vyjadřují nejpřímějším způsobem účast na samém světle Božím:

"Je možno jeho houfy sečíst? Nad kým nevzchází jeho světlo?" (JOB 25,3) Anděl se tedy vždy zjevuje ve světle. Kdežto lidé, dokonce i když se podílejí na tom samém světle milosti, tedy se účastní v nižším stupni a značně nejasně.

4. Nebylo tedy vhodné, aby Anděl vzdával čest člověku, dokud se nenašel ten, kdo by byl obdařen lidskou přirozeností, a kdo by v uvedených třech výměrech přesahoval Anděly. A právě taková byla Blahoslavená Panna. A proto ve snaze naznačit, že ho převýšila v těch třech věcech, prokázal jí úctu řečí *Bud' zdráva*.

5. Blahoslavená Panna tedy převyšovala Anděly v těch třech rozměrech.

Za prvé, plnost milosti, která je u Blahoslavené Panny větší, než u kteréhokoliv Anděla; s ohledem na to jí Anděl projevil úctu řečí *Milostiplná*, jakoby chtěl říci: vzdávám Ti čest, poněvadž mne převyšuješ plností milosti.

6. **Plnost milosti u Blahoslavené Panny lze vymezit trojím způsobem:**

V celé duši měla plnost milosti. Bůh uděluje milost kvůli dvěma cílům, hlavně pro konání dobra, a zároveň pro odvrácení zla: v jednom i ve druhém Blahoslavená Panna měla milost nejdokonalejší. Unikla hříchu dříve než kterýkoli jiný svatý, žijící po Kristu. Hřích je buď prvotní, a od toho hříchu byla očištěna v lůně, nebo smrtelný či lehký, a od těchto hříchů byla osvobozena. Odtud: "*Celá jsi krásná, přítelkyně moje, poskvrny na tobě není*". (PIS 4,7)

Sv. Augustin uvádí v knize *O přirozenosti a milosti*: "*Kdyby byli dotázáni všichni svatí, když žili na zemi, zda byli bez hříchu, pak by všichni kromě Blahoslavené Panny společně odpovídali: 'Řekneme-li, že hříchu nemáme, klameme sami sebe a není v nás pravdy'*". (1 J 1,8) Říká s výjimkou Svaté Panny, o které se z důvodu úcty příslušející Pánu nemá vůbec vypovídat v souvislosti s hříchem. Vždyť víme, že obdržela milost pro přemožení veškerého druhu hříchu, když jí připadla zásluha počnout a porodit Toho, který byl samozřejmě bez hříchu.

7. Kristus převyšoval Blahoslavenou Pannu tím, že byl (sám od sebe, jako Bůh, Pozn. překl.) počat a zrozen bez prvotního hříchu. Blahoslavená Panna se narodila bez hříchu, ale nebyla takto počata (sama od sebe, nýbrž v závislosti na Kristu, Pozn. překl.). Naplnily se u ní všechny ctnosti, kdežto u ostatních svatých pouze některé; jeden byl pokorný, další čistý, ještě jiný milosrdný, a tak svatí představují příklad jednotlivých ctností - jako svatý Mikuláš je příkladem milosrdenství. Zatímco u Blahoslavené panny máme vzor všech ctností: nachází se u ní také vzor pokory: "*Jsem služebnice Páně*", (Lk 1,38) a o něco dále: "*Shlédl na poníženost své služebnice*", (Lk 1,48) a vzor čistoty: "*Vždyť muže nepoznávám*", (Lk 1,34) a tak je tomu jak známo se všemi ctnostmi. Blahoslavená Panna je tedy plná milosti stejně tak v dobročinnosti, jako v odvrácení zla.

8. Plnost Její milosti se u ní přelévala z duše na tělo. Vlastnění takové milosti, že prozařuje její duši, je věc velká u svatých, ale u Blahoslavené Panny byla duše tak plná milosti, že se přelévala na tělo, a díky tomu počala ve svém těle Božího Syna. Jak to objasňuje Hugo od sv. Viktora: "*Když láska Duchu Svatého obzvláště v Jejím srdci planula, tedy také v Jejím těle podivuhodně zaplesala, takže se z Ní zrodil Bůh i člověk*". Jak uvádí Evangelium: "*Proto také dítě, které se narodí, bude nazýváno svaté, Syn Boží*". (Lk 1,35)

9. Plnost Její milosti se přelévala na všechny lidi. Je nádherná věc, když nějaký svatý dostává pouze milosti, stačící k záchraně mnohých; ale ještě nádhernější věcí je to, když někdo dostává tolik milosti, že ona stačí k záchraně všech lidí na světě - a právě tak je tomu u Krista a Blahoslavené Panny. Tedy v každém nebezpečí můžeš od té chvályhodné Panny získat záchranu. Takže "*tisíc na ní zavěšeno štítů*", (PIS 4,4) neboli záchran. A tedy v díle každé ctnosti můžeš mít u Ní nalézt pomoc. A proto Ona říká: "*V mně je všechna naděje života a ctnosti*". (SIR 24,17)

Ona je tedy plná milosti a ta plnost převyšuje anděly. Přísluší tedy jménu *Maria* to, co se uvádí: "*Vzejde v temnostech světlo tvé - naplní jasností duši tvou*" (Iz 58,10-11), nebo "*Osvěcující ostatní*" čili celý svět. Proto jí také přirovnávají ke Slunci a Měsíci.

10. **Za druhé,** Ona převyšuje Anděly důvěrností spojení s Bohem. Anděl to vyjádřil řečí *Pán s Tebou*, jakoby chtěl říci: 'Projevuji Ti úctu, protože v důvěrnějším spojení s Bohem než já - neboť Pán je s Tebou.'

Tím Pánem je Otec současně se Synem. Není jím žádný anděl, ani žádné jiné stvoření: "*Dítě, které se narodí, bude nazýváno svaté, Syn Boží*". (Lk 1,35)

Tím Pánem je syn v lůně: "*Jásej a plesej, ty, která bydlíš na Siónu, neboť Veliký je ve tvém středu Svatý Izraele*". (Iz 12,6) Jiný vztah má Pán k Blahoslavené Panně a jiný k Andělovi: k Ní má vztah jako Syn, k Andělovi jako Pán.

Tím Pánem je Duch svatý přebývající v Ní jako ve svatyni. Říká se o ní, že je Svatyní Páně,

stánkem Ducha svatého, když počala z Ducha svatého: "*Duch svatý na Tebe sestoupí.*" (Lk 1,35)

A tedy Blahoslavená Panna je blíže Bohu než anděl: v Ní přebývá Bůh Otec, Bůh Syn a třetí božská osoba Duch svatý, čili celá Trojice. Proto o Ní zpíváme: Ó důstojné místo přebývání celé Trojice!"

Pán s tebou, toť nejvznešenější vymezení, jaké Jí Anděl mohl dát. Správně uctil Blahoslavenou Pannu jako Matku Páně, a tedy Pannu. Příléhavé je také Její jméno Maria, což v syrském jazyce znamená Panna.

11. **Za třetí**, Maria převyšuje Anděly čistotou, neboť nejenže byla sama čistá, ale také jiným udělila čistotu. Její nejvyšší čistota zahrnuje právě tak osvobození od viny, když se ta Panna nedopustila žádného těžkého ani lehkého hříchu, jako i od trestu.

12. Trojí kletba dopadla na člověka z důvodu hříchu.

První dopadla na ženy, když po ztrátě celistvosti těla obtíženy nosí dítě a rodí v bolestech. Blahoslavená Panna byla od toho všeho osvobozena: počala nikoli ztrátou panenství, v nošení doznala úlevy, a Spasitele porodila s radostí: "*Ušlechtilé rozkvete, radostně bude jásat a plesat.*" (Lz 35,2)

13. **Druhá** dopadla na muže, když v potu tváře vydělávají na svůj chléb. Také toho byla Blahoslavená Panna ušetřena, když jak praví Apoštol, když panna odpoutaná od starostí tohoto světa a "*je starostlivá o věci Páně, aby byla svatá.*" (IKor7,34)

14. **Třetí** dopadla stejně na muže, jako na ženy, kteří se oba v prach obrátí. A od toho zůstala osvobozena Blahoslavená Panna, když byla s tělem vzata do nebe. Věříme totiž, že při zesnutí byla vzkříšena a odnesena do nebe: "*Povstaň, Hospodine, k místu svého odpočinutí, Ty i stánek Tvé moci.*" (Z 132,8)

Požehnaná Ty mezi ženami

15. Ona byla tedy očištěna od jakéhokoli kletby a proto je požehnaná mezi ženami. Ona sama tak odložila kletbu, přinesla požehnání a otevřela cestu do nebes. Přísluší Jí tedy jméno *Maria*, které se překládá jako *Hvězda mořská*. Jako mořeplavce vede mořská hvězda do přístavu, tak křesťana Maria přivádí k slávě.

Požehnaný plod života Tvého

16. Hříšník někdy hledá něco, čeho nemůže dosáhnout, a dosahuje toho spravedlivý: "*Jmění hříšníka bývá uchováno pro spravedlivého.*" (PR 13,22) Eva toužila po ovoci, ale nenalezla v něm to, co očekávala. Kdežto Blahoslavená Panna našla ve svém ovoci všechno to, po čem Eva toužila.

17. Eva totiž vyhlížela ve svém ovoci **tři věci**.

Za první to, co jí falešně sliboval ďábel, zejména vyrovnání se Bohu a jeho vynikajícího poznání dobra a zla: "*Budete - řekl jim svůdce - jako bohové.*" (GN 3,5) "*Mluví lež, protože je lhář a otec lži.*" (J 8,44) Eva se po snědení ovoce nestala podobná Boha, právě naopak stala se mu nepodobná; hříchem se odklonila od své spásy, od Boha, a proto byla vyhnána z ráje. Zatímco právě totéž našla Blahoslavená Panna v plodu svého lůna, a s Ní všichni křesťané. V Kristu se uzdravujeme a připodobňujeme se k Bohu. "*Až se ukáže, budeme Mu podobni, protože Ho budeme vidět tak, jak je.*" (1J 3,2)

Za druhé, Eva toužila ochutnat ovoce, když se jí zdál chutný; nenalezla však chuť, když si okamžitě uvědomila svou nahotu a utrpení. Kdežto my v ovoci Panny nacházíme svobodu a spásu: "*Kdo jí mé tělo... má život věčný.*" (J 6,54)

Za třetí, ovoce Evy mělo krásný vzhled. Ještě krásnější je ovoce Panny, kterého touží obdivovat andělé. "*Jsi nejkrásnější ze synů lidských.*" (Z 45,3) A proto je odleskem otcovské slávy.

Eva našla ve svém ovoci to, co také každý hříšník shledává ve svém hříchu. Kdežto my shledáváme uspokojení našich tužeb v ovoci Panny.

18. Ovoce Marie je skrze Boha tak chvalitebné, že se od něho přelévá milost na nás projevujících Jemu úctu. "*Bud' pochválen Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, který nás zahrnul z nebe všemi možnými duchovními dary, protože jsme spojení s Kristem.*" (Ef1, 3) Andělé mu projevují úctu: "*Chvála, sláva, moudrost, děkování, čest, moc a síla přísluší našemu Bohu*", (Zj 7,12) jakož i lidé: "*Každý jazyk musí k slávě Boha Otce vyznat: Ježíš Kristus je Pán*", (FLP 2,11) "*Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.*" (Z118,26)

Tak je tedy Panna blahoslavená; ale ještě blahoslavenější je Její ovoce.

Sv. Tomáš Akvinský
Výklad modliteb

Výklad modlitby Páně čili "Otčenáš"

1. Úvod

10. Otče náš

15. Náš

16. Jenž jsi na nebesích

26. Prosba I. Posvěť se jméno Tvé
33. Prosba II. Přijď království Tvé
42. Prosba III. Bud' vůle Tvá
52. Prosba VI. Chléb náš vezdejší
dej nám dnes
62. Prosba V. A odpust' nám
naše viny
74. Prosba VI. A neuved' nás
v pokušení
84. Prosba VII. Ale zbav nás
od zlého. Amen
90. Stručný výklad celé modlitby
"Otčenáš"

Výklad Andělského Pozdravení čili "Zdrávas Maria"

1. Úvod
2. Zdrávas Maria, milosti plná,
Pán s Tebou
3. Požehnaná Ty mezi ženami
4. Požehnaný plod života Tvého

Přel. P. Tomáš Bahounek OP podle původních textů: "IN ORATIONEM DOMINICAM VIDELICET 'PATER NOSTER'", a "IN SALUTATIONEM ANGELICAM VULGO 'AVE MARIA' EXPOSITIO".

Illustration: Veronika Planerová III. OP
Olomouc 1993

